СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 140. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 1-го липня 1942. No. 140. Jersey City, N. J., Wednesday, July 1, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав Америки. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

РЕЄСТРАЦІЯ МОЛОДІ ДОКІНЧУЄ СПИС МУЖЕСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

ВАШИНҐТОН. — Уряд поробив усі приготовання до реєстрації молоді в віці від 18 до 20 літ життя, на котру призначено день 30. червня. Як ця реґістрація буде закінчена, уряд буде мати повний спис всего мужеського населення в віці від 18 до 65 літ, так громадян, як і неґромадян.

З тих, що мали зареєструватися 30. червня ,лише ті в найвищому віці можуть бути скоро покликані до війська.

ЗБИРАННЯ ҐУМИ ПРОДОВЖЕНО НА 10 ДНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт висказав своє розчаровання з висліду збору старої ґуми за перших 13 днів загально-краєвого збирання й припоручив продовжити збирання, що мало покінчитися з 1. липня, на дальших 10 днів. Він ще раз пригадав населенні краю, що збирання ґуми має на цілі зібрати стільки ґуми для цивільного й військового вжитку, щоби загальне пайкування газоліни по всему краю було непотрібне.

Уряд має звідомлення, що до 27. червня зібрано всего несповна 438 міліонів фунтів, або пересічно несповна 3 й пів фунта на особу.

УРЯД ВИЗНАЧИВ УЖЕ БОНДОВУ КВОТУ НА ЛИПЕНЬ.

ВАШИНҐТОН. — Державний скарб визначив уже, що край має закупити в липні воєнних бондів на загальну суму біліона долярів. З тої квоти на стейт Ню Йорк призначено квоту 171 і пів міліонів долярів.

Недостачне закупно воєнних бондів у червні скарб приписує тому, що на цей місяць припала друга квартальна рата федерального податку, та в певній мірі тому, що населення всеще відноситься до війни з неоправданим оптимізмом.

УРЯД УСТАНОВЛЯЄ МЕЖІ РЕНТУ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд адміністрації цін видав розпорядки про найвищий рент, який можна рахувати від 1. липня цього року. В 7 оборонних округах цей рент установлено на висоті з 1. квітня 1941. року, в 6 округах на висоті з 1. березня 1941. року, в 27 округах на висоті з 1. квітня 1942. року, в 54 округах на висоті з 1. січня 1941. року.

ПОБОЮЮТЬСЯ НЕДОСТАЧІ ОЛИВИ В ОСЕНИ.

НЮ ЙОРК. — Уряд координатора нафти заповідає, що в вересні, коли залізничих цистерн треба буде вживати для перевозу нафти до топлива й фабричної сили, може легко настати поважна недостача ґазоліни для автомобілів.

Піднесення цін ґазоліни викликало в краю гарячу дебату: підприємства обороняють його, а продавці його критикують. Публика назагал платить без великого нарікання ,вдоволена, як може ґазоліну дістати.

УРЯД ЗБИРАЄТЬСЯ ПОСТАВИТИ САБОТАЖИСТІВ ПІД ВОЄННИЙ СУД.

ВАШИНҐТОН. — Департамент війни прийшов до порозуміння з департаментом судівництва про суд над 8 саботажистами, висадженими на американську землю з німецьких підводних човнів. Урядники департаменту дають до зрозуміння, що 6 з них зовсім певно, а може й 2 інші, що є американськими громадянами, будуть поставлені під воєнний суд, де їх доля може скоро покінчитися карою смерти.

По краю йде загальне домагання за строгу кару для саботажистів. За неї теж заявляються різні конґресмени й сенатори. Звичайно для них домагаються розстрілу як шпиґунів.

Тимчасом у Шикаґо, де арештовано одного з шайки й де він мав давніше широкі звязки, велика лава присяжних суддів у федеральному суді повела широкий розслід серед членів Німецько-Американського Бунду й звязаних з ним організацій.

ЛІКУЮТЬ НЕДУГИ СЕРЦЯ ТАЛЬКОВИМ ПОРОШКОМ.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Два нюйорські лікарі, професори нюйорської медичної колеґії, предложили тут на зборах Американського Медичного Союзу звіти зо своїх удачних операцій серця в різних серцевих занедужаннях; операції полягали на вживанні талькового (лоякового) порошку, котрого, як звісно, вживається проти випарів на тілі дітей.

Ці лікарі клали по дві ложочки того порошку при операції між серцевий мясень і його зовнішну поволоку. Операція, говорили вони, проста, і вправний оператор може її зробити за 25 хвилин. У кілька годин після такої операції пацієнти, хорі на ангіну серця, чули полекшу болів і верталися до праці протягом 6 тижнів. Перший пацієнт, що перейшов таку операцію, чувся добре через півчверта року після операції. Такі операції помагають хорим, котрих серця терплять від недостачі крови й кисльоводня внаслідок затткання кровоносних посудин.

Американці Бомбардують Японців на Острові Вейк

ГОНОЛЮЛЮ. — У минулу суботу рано відділ американських бомбовиків з Гавайських островів бомбардував японські летнища на захопленім японцями американському острові Вейк. Для доконання цього підприняття бомбовики мусіли відбути найдовший лет у цілій історії теперішних воєнних операцій. Підчас нападу бомбовики летіли низько понад землею й летуни бачили своїми очима знищення, якого доконали їх бомби. Літаки скинули кілька тисяч фунтів бомб і всі вернули до своєї бази. Лише один літак був легко ушкоджений артилерійським огнем ворога. Випадків у людях не було. Летуни певні, що вони знищили всі літаки на японськім летнищу.

КОНФЕРЕНЦІЇ В СПРАВІ ПОВОЄННИХ ЗАВДАНЬ

ВАШИНҐТОН. — Сюди приїхали визначні британські економісти під проводом Фредерика Лейта-Роса, головного економічного дорадника британського уряду, на наради з американським урядом щодо економічних питань повоєнного періоду. Сер Фредерик задумує остатися тут шість тижнів. Першим економічним питанням, яке мають вирішити на тих конференціях представників британського й американського урядів, є питання прокормлення Европи по закінченні воєнних операцій.

ПІДВОДНІ ЧОВНИ І МІНИ ТОПЛЯТЬ АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ

ВАШИНҐТОН. — За звідомленням американської воєнної фльоти, чотири дальші кораблі потонули в водах Атлянтику від ворожих підводних човнів і мін. 21 моряк загинув у тих затопленнях. Найбільше з них загинуло підчас затоплення нюйорського корабля, вживаного до тягнення інших, коли він напоров на міну недалеко від берега. Моряки сиділи на покладі, коли вибух міни скинув їх усіх з чердака в море.

Британці Залишили Матруг і Відступають Далі

ЛОНДОН. — Британські війська після короткої, але кривавої битви біля Матруга залишили те місто і почали далі відступати в глибину Єгипту. Завданням британської армії є тепер врятувавати свою боєву силу зволікаючи з головною розправою доки не прийде піддержка. До Єгипту тепер напливають тисячі американських вояків, разом з повзами і літаками. Британці скупчують сили кількадесять миль перед Александрією. Хоч є великі надії, що наступ німців можна буде здержати, проте в англійських колах ствердажують, що ситуація в Єгипті дуже серіозна і що певність Чорчила, що Єгипет буде вдержаний, не мала занадто великих основ.

БОЇ БІЛЯ КУРСЬКА І СЕВАСТОПОЛЯ

МОСКВА. — Советські звідомлення подають, що німецька офензива, яка розвинулась на схід від Курська, натрапляє на завзятий опір советських військ і у великій мірі вже здержана. Тяжкі бої далі ведуться. Зате біля Севастополя по тяжких боях советська залога мусіла знов уступити дещо німцям. — Німецькі звідомлення говорять, що вони здобули узгіря Сапун, яке творить частину природньої оборони Севастополя, та взяли при тім поверх 15,000 советського війська в полон. Німецькі звідомлення мало говорять про свою офензиву біля Курська, зате кажуть, що біля Харкова ведуться завзяті бої, з ціллю здобути цілий Донецький Басейн.

БРИТІЙСЬКІ ЛІТАКИ ВДАРИЛИ В СЕН НАЗЕР

ЛОНДОН. — Британські бомбовики у великій силі наїхали окупований німцями французький порт, Сен Назер, і тяжко його збомбардували. Цей порт творить базу для німецьких субмарин. Також британці тяжко бомбардували Газебрук, яке творить головний транспортовий вузол для німецьких залізниць і в якому знаходяться важні магазини.

ПЕВНИЙ ПЕРЕМОГИ. — Британський прем'єр Винстон Чорчил упевнився про перемогу Обєднаних Держав, коли побачив американські парашутові війська на Форті Джексона, в Савт Каролайні. За ним американський ґенерал Лі. Після цих відвідин на форті Чорчил відлетів до Анґлії.

БРИТІЙСЬКІ СУБМАРИНИ НА БАЛТИКУ.

СТОКГОЛЬМ. — британські субмарини на Балтійськім морі зовсім спаралізували плавбу німецьких кораблів, зокрема доставу залізної руди з Швеції до Німеччини. Жертви в німецьких кораблях були такі великі, що німці сами припинили дальшу плавбу й спроваджують ріжні сирівці зо Скандинавського півострова виключно залізницею, що провадить через Данію і малий пролив. Німецькі кола говорять, що британські субмарини не могли дістатись через Скагерракський пролив і мусіли обіздити Скандинавію Північним морем, опісля до Фінського заливу, звідтам Сталінським каналом до озера Ладоґа, й вкінці до Балтику.

НІМЕЦЬКИЙ ЄПИСКОП ПРОТИ НАЦІСТИЧНОЇ НАУКИ.

СТОКГОЛЬМ. — Німецький католицький єпископ фон Прейсінґ виголосив в берлінській церкві проповідь, в якій в засаді опрокинув націстичну науку й говорив, що вона до добра не доводить. Він говорив, що кожний закон мусить опиратись на Божій етиці, а не на міркуваннях людського мізку, як це було за часів французької революції. Також мусить бути цілковита пошана до людського життя, без огляду на те, чи те життя належить до старого чоловіка, чи до ненародженої дитини в лоні матери. Люди мусять мати право релігійної свободи і релігійного навчання своїх дітей. Божа релігія є далеко вища від народньої релігії і держава не може заступити своїм законодавством Божої етики. Треба поборювати ненависть, а ширити любов хоч би до наших ворогів. — Всі ті засади стоять у гострій противорічности до засад націонал-соціялізму, який відкидає Божу етику, впроваджує контролю уродин, дозволяє на атаназію, себто „вбивство людей з милосердя", забороняє релігійне виховання дітей, та ставить державу понад Бога.

КОРАБЕЛЬ „ҐНАЙЗЕНАВ" ЦІЛКОМ УШКОДЖЕНИЙ.

ЛОНДОН. — Британські розвідчі літаки привезли з Ґдині фотографії німецького панцерника „Ґнайзенава" і після докладної провірки переконались, що той корабель зазнав з боку британських літаків тяжкого ушкодження. Майже цілий верх німці розібрали. Так виходить, що той корабель вже в цій війні брати участи не буде. (В деяких нюйорських колах говорять, що німці переробляють цей корабель на літаконосець і це є причиною знимання цілого верха корабля).

НЕМА ПОРОЗУМІННЯ МІЖ ЛОНДОНОМ І БЕРЛІНОМ.

ЛОНДОН. — В лондонських колах говорять, що вістка, якою потішають себе берлінці, мовляв між Англією і Німеччиною є тихе порозуміння, щоб не бомбардувати Берліну взамину за небомбардування Лондону, є цілковито безпідставна. Британці тому не бомбардують Берліну, бо мають в першу чергу на увазі промислові центри Німеччини. „Бизнес мусить стояти перед приємністю", говорять англійські кола. Колиж вони справляться з промисловими центрами й коли до британських літаків прилучаться американські, прийде на чергу і Берлін. Щодо німців, то після всякої правдоподібности вони теж не бомбардують Лондону, бо знають, що це їм не виплачується.

МАБУТЬ СПАЛЯТЬ СКЛАДИ БАВОВНИ.

ЛОНДОН. — Колиб британським війскам прийшлось в Єгипті далі відступати, то вони після всякої правдоподібсности спалять величезні склади бавовни, що знаходиться в Александрії. Це найбільші склади на світі, до того найкращої якости бавовни. Її вартість представляє 80 міліонів долярів. Німцям бавовни дуже потрібно. Зокрема потрібно її до витвору вибухових матеріялів.

НІМЦІ ВИСЕЛЮЮТЬ ЛЮДЕЙ З ЛЬОТАРИНҐІЇ

ВІШІ. — Німецькі власти зарядили висилку вісьмох тисяч людей з Льотаринґії до Польщі. Це виселення відноситься головно до родичів, котрих сини не хочуть працювати в німецьких воєнних фабриках. По окупованих німцями територіях в останніх часах взновляються терористичні випадки, за які німці найгостріше карають не лише самих винуватців, котрих тяжко схопити ,але ріжних закладників. Пятьдесять закладників з околиці Лїль вони вислали недавно невідомо куди. Іншим 50 грозить теж висилка.

ЧОРЧИЛ В ОБЛИЧЧІ КРИТИКІВ.

ЛОНДОН. — Премієр Чорчил порішив наперед дати нагоду своїм критикам висказати все, що вони мають сказати. Щойно опісля він буде відповідати на закиди. Він обчисляє, що ці критики в часі своїх закидів будуть самі себе в багатьох точках опрокидати і собі противорічити.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

У Серце Америки

Вістка про висадження на американський беріг вісьмох спеціяльне на це виправлених німецьких саботажників, з величезною масою сильних вибухових матерій, з великанськими сумами гроша, належить до тих вісток, до котрих належить вістка про напад на Перл Гарборі вістка про обстріл острова Ванкувера або побережа Орегона: вона одним ударом розбиває наші самодовільні самозапевнення, що світова війна нас тут в Америці досягнути не може, а тим самим, що це війна, яка нас лише посередно обходить.

Арештовані американським урядом саботажисти подали урядові докладні інформації про те, які обєкти до нападу вони дістали від націстичного уряду: фабрики матеріялів, конечно потрібних до ведення війни, фабрики положені в Тенесі, Ню Йорку, Ст. Лусії й Філядельфії; залізничі дороги в промислових околицях; канали, себто водні дороги, і каналові слюзи; певні департаментові крамниці; водопроводи великих міст, як наприклад Ню Йорку; електровні; важні залізничі скрути й вузли. Американський уряд признає, що кожний з докладно означених обєктів має величезне значіння для американської воєнної продукції. Для звичайного громадянина попри це важним ще є питання, що сталосьб з ним, його родиною, його сусідами, колиб так саботажистам удався плян: що було би, якби кілька тисяч фунтів динаміту вибухло в фабриці, де працюють десятки тисяч робітників? Що було би, як перервано залізничі й водні дороги, що підвозять їду до таких людських муравлиск ,як Ню Йорк, до якого одно молоко везуть з віддалі 800 миль довкруги? Або що сталося би в Ню Йорку, якби саботажистам удалося розбити нюйорський міський водопровід?

Ми можемо бути раді, що перший замах заграничних саботажистів, спалахнув з нічим, може через виїмкову глупоту саботажистів, може через припадкове розкриття підприняття, може через надзвичайну чуйність нашого уряду. Одначе, чи можемо ми бути певними, що всі ці чинники все разом будуть ділати на нашу користь? Чи можемо ми сподіватися, що націстичний уряд удоволиться одною невдачною спробою?

Очевидно, що й націстичний уряд не перестане на одній саботажній спробі, але за першою певно пустить у рух інші. І не можемо бути певними, що наш уряд при найкращій волі й увазі, зможе задержати всі такі підприняття в початковій стадії, американське громадянство мусить відчути обовязок, який у такій ситуації спадає на кожного громадянина помагати урядові виконувати це важке завдання оберігати Америку від саботажистів держав Осі. Саботажистська афера ще раз пригадує американському громадянству на потребу отрястися чимскорше з наївної самопевности й самозадоволення.

ЛІТВИНОВ ПРО ЕМІҐРАНТІВ В БЕРЛІНІ

Коли вірити совєтському амбасадорови М. Літвінови, то ті політичні емігранти, включаючи українських, які перебували в Берліні і там накладали з гітлерівськими колами, намовляючи німців до походу проти Совєтів, відограли величезну ролю в історії цеї війни, і свідомо чи несвідомо виконали корисну ролю для тої справи, яку заступають демократичні краї. Гітлер — говорив Літвінов в своїй промові 22. червня ц. р. в Медисон Сквер Гарден, Ню Йорк, з нагоди річниці німецько-совєтської війни, — добре перечислився в оцінці совєтської сили. А перечислився він тому, бо кепські інформації подавали йому українські й інші „продажні" діячі в Берліні; якже тому, бо совєтські війська в перших місяцях війни з Фінляндією не вивязались всіх із своїх завдань. Маючи хибні інформації Гітлер рішився вдарити в Совєти. Це штовхнуло його на шлях, який мусить довести його до розгрому. Літвінов в згаданій промові отверто викладав, що Совєти не мали зовсім наміру воювати з Гітлером і булиб не воювали, якщоб той був на них не напав перший. Гітлер міг би був на стало закріпити свої здобутки на заході Европи і втой спосіб історія світу булаб покотилась цілковито іншим шляхом. Совєти булиб цьому не перешкоджали.

На щастя для тої західньої Европи, а на нещастя Гітлера і до певної міри самих Совєтів, сталось що інше: „продажні" (corrupt) українські й інші політики, як теж погана інформативна німецька служба, викликали в Гітлера таке переконання, що Совєти це іграшка; через них німецька армія перекрає так, як горячий ніж через грудку масла. Гітлер вдарив у Совєти. Того дня всі чільні американські і британські коментатори проголосили, що для демократій заблисла нова надія; судьба змінила демократіям засуд смерти на життя. Велика „заслуга" в тій переміні, судячи по словах Літвінова, припадає й українським емігрантам в Берліні.

Літвінов у згаданій промові говорив: „Двадцять другий червня 1941 є замітною датою в історії другої світової війни і колись буде признаний за зворотну точку в ній. Цього дня Гітлер виконав своє важне рішення заатакувати Совєтський Союз, рішення, котре намало перерішити всі його пляни, перерішити націзм, фашизм і всі споріднені з ними ідеольогії. Того дня Гітлер кинув визов наймогутнішій европейській порузі, тісно звязаному союзом народів, зо спільним населенням 180 міліонів людей. Гітлер був тоді в вершку своєї мілітарної сили. Він поконав всіх своїх противників на заході і полудни Европи, завдаючи їм розторощуючий удар. З тих противників лише Велика Британія залишилась, і хоч ізольована, ослаблена, ще ставила Гітлерови опір. Гітлер в той час мав добру нагоду вирінути переможно з цеї війни започаткованої ним в Европі, ще заки вона приняла всесвітні розміри. Длячого — можна спитати — Гітлер, замісць слідувати за своїми перемогами, перемогами, що могли дати йому панування над цілою Европою на захід від Совєтів, а можливо теж і над кольоніяльними посілостями европейських держав — попробував щераз щастя і двигнувся на таке ризиковне підприємство, як війна з Совєтським Союзом? Шукаючи відповіди на це питання, ми, зрозуміло мусимо відкинути брехливі пояснення подані самим Гітлером. Вже на самім початку своєї політичної карієри Гітлер проголосив цілому світови, що одною з головних його політичних зброй буде брехня і всюди де це можливо, вдаряюча брехня, брехлива пропаганда, брехливі запевнення, брехливі обіцянки, брехливі пояснення для даних мотивів. В практиці це запрошувало неймовірність і це є одиноке запрошення, яке з боку Гітлера я можу приняти. Якщоб Гітлер був поставив певні границі для своїх агресивних домагань, він, зрозуміло, був би задоволився своїми надсподіваними скорими і поважними перемогами, які він осягнув до 22. червня 1941. Але його апетити були ненаситні... Гітлер як бачите, спішився, і він мусів найти працю для своїх великих армій. Гітлер також поповнив помилкові розрахунки в оцінці внутрішніх сил совєтської держави і в оцінці сили її армії. Він також дався надути фальшивою пропагандою продажних українських і інших емігрантів, спантеличених відомим творцем мітів Розенбергом, котрі мабуть обдурювали його оповіданнями про сепаратистичні течії внутрі СССР і котрі запевняли його, що цей союз розлетиться при першім дотику".

Літвінов говорить, що ті українські емігранти були зведені відомим Розенбергом. Це дуже правдоподібне. Проте їхня робота, мабуть проти їх власних бажань, принесла великі користи для демократичних держав. Велика Британія, а також Франція, в першім році війни, напружували всіх дипльоматичних здібностей, щоб відорвати Совєти від Німеччини і повернути їх проти Німеччини. Відомі є поїздки британських дипльоматів і штабовців до Москви, як теж відомі успіхи, чи неуспіхи їхньої роботи. Британії не вдалось розірвати німецько-совєтського союзу, і як тепер посередно признає сам Літвінов, той союз був би існував далі й Гітлер був би закріпив свої перемоги та свою домінацію на заході без ніякої перешкоди з боку Совєтів, якщоб він був перший не вдарив у Совєти. Це Гітлер зробив те, чого так прагнули демократичні держави. Зробив він те, зрозуміло, зо своїх власних мотивів, в переконанні, що це велике добро принесе для нього і його краю. Та все одно це він викликав німецько-совєтську війну, якої так прагнули демократії і яка мала бути отою зіркою, що запалила наново надії демократій на перемогу і життя. З черги Гітлер це зробив тому, бо був фальшиво поінформований про внутрішні совєтські сили. А тих фальшивих інформацій, серед інших, достарчали йому „продажні" емігранти в Берліні. З цього виходилоб, що хоч може і з інших мотивів, ті емігранти в Берліні робили аналогічну роботу до тої, яку робили британські політики в Москві. Тільки політика британців була невдачна, зате політика емігрантів в Берліні дала кращі успіхи. „Люди стріляють, а Бог кулі носить" — каже українська пословиця.

За Спадщину по Мусолінім

Граф Карльо Сфорца, бувший італійський міністер заграничних справ і голова антифашистівських італійців у Злучених Державах, подав до публичного відома дані про завзяту суспільну й політичну боротьбу, що ведеться тепер в Італії. З тих даних виходить, що престиж дуче Мусолінія впав уже так низько, що в Італії вже воюють зо собою течії за обняття по ньому влади.

Сфорца очевидно покликується на тайні інформації, одержані ним з Італії. Він називає їх авторитетними й заслугуючими на довіря. Тайними є вони тому, бо рух проти Муссолінія є покищо підземельним, скритим, рухом.

За тою інформацією, ще в останню зиму почався в Італії остаточний розклад суспільних і політичних сил, котрий остаточно мусить довести до упадку фашизму.

Король порожня шкаралуща.

Очевидно, не багато людей дуриться про суцу силу італійської монархії. Всім уже відай відомо, що за фашизму королівська влада не представляла поважного впливу. Тепер на неї приходить черга зробити остаточний обрахунок своїх прогріхів: зрікаючися через двацять літ своїх конституційних прав, так у краєвих, як і заграничних справах, король просто навчив край обходитися без короля; він немовби обдер себе з усіх признак королівської влади. Нині він може хотів би відзискати назад цю владу, головно зогляду на упадок вождя фашизму, але чи може йому вдатися відбудувати за кілька місяців те, що він самий валив через двацять літ?

Бюрократія.

Подібно, як розложена династія й монархія, розложена теж бюрократія. Бюрократи, що складають урядничу верству, розложені, від найвищих до найнижчих. Наслідком цього в народі панує загальне недовіря до уряду. Високі урядники скорумповані так, що це ясно вже кожному мешканцеві краю. Корупція досягнула всіх ділянок урядової діяльности.

Промисли й бізнес.

Під впливом корупції серед пануючої й урядової кляси в краю поширилося невдоволення, неспокій, ба навіть паніка, і обняли вони вже навіть групи промисловців і бізнесменів. Колись ці групи проявляли надто велике самодовіря. Колись вони найголосніше підпирали завойовничі амбіції держав Осі. Нині цей запал завмер, а на його місце прийшов холод і можна сказати занадто строгі обережність і сумніви. Ці групи нині збирає острах на думку, що їх доля звязана тісно з долею фашистівського режиму. Вони почуваються як справжні діти того режиму. Відноситься це навіть до багатих промисловців з передфашистівських часів, котрі за часи фашизму найшли вигідне існування паразитів (галапасів) під програмою самовистарчальности. Про створених фашизмом плютократів, що вийшли з рядів фашистівської партії, очевидно й говорити нема що.

Інтелектуальна буржуазія.

З невеличкими вимками, які були противні фашизмові від самого початку й які противляться йому ще й нині, інтелектуальна буржуазія Італії перейшла до табору фашизму; причинилося до цього роздавання джабів, привілеїв і інші примани, які їй подавав фашистівський режим. Нині ця кляса найшлася на важкому роздорожжі: вся крутарська фільософія, що нею фашизм прикривав свої наміри, всі ці бездумні міти, які він поширяв, всі ці історичні брехні, яких він уживав, нині вже достаточно скомпромітовані походом подій, щоби в них не вірили інтелігентні люди. Побачили безглуздя фашизму навіть італійські маси.

Побачила глупоту фашизму й та частина італійського населення, що навернулася до фашизму звичайними обіцянками кращого суспільного порядку, або звичайними патріотичними голословними фразами-кличами. Вони колись захоплювалися думкою імперії. Нині вони бачать добре, які то великі рахунки приходиться їм платити за ту імперію, рахунки в важній праці, грошах, часі.

Робітники.

Як фашистівські обіцянки не сповнялися, від фашизму відскочили робітники. Уступства робітникам, якими фашизм так хвалився, нині зведені просто до зера. Робітникам нині важко боротися за заспокоєння навіть самих найбільше основних потреб життя. Колись робітники шукали в фашизмі рятунку від большевизму, нині багато з них глядає в большевизму рятунку від фашизму.

Молодь.

Колись поважні частини молоді підпали під вплив фашистівського красномовства. Молодь дістала рожеві вигляди для італійських потреб і проблем. Вона говорила про повне відродження політичного життя італійського народа. Як про це вона говорить ще й нині, то розуміє це все зовсім інакше. Як вона розуміє, про це нам свідчить душення рухів молоді фашистівською поліцією. На чолі протифашистівського руху стоять часто молоді люди зо середньої кляси.

З перегляду ситуації видно, що фашизм не має виглядів на успіх, ні на рятунок. Він не може пережити війни. Через те в Італії щораз більше говориться про потребу сепаратного мира, хоча такий мир не можливий так довго, поки в Італії стоїть німецька „окупаційна армія". Говориться й про потребу „пучу", перевороту, немовби кінець фашизму був неминучий.

Власне при такій ситуації виринає можливість спроби привернення влади монархізму й звязаних з нею назадницьких кругів. Монархія й ці круги пробували би щоправда повалити фашизм, але на його місце пробували би завести якусь іншу недемократичну форму правління краєм. Анти-фашистівські струї, на котрих чолі стоїть Сфорца, стараються не допустити до такого назадницького розвязання ситуації; на їх думку, якщо фашизм має впасти, на його місце має повстати демократична република.

Дві Долі

Повість

ДАНИЛА МОРДОВЦЯ

28)

О, не забув він і ніколи не забуде ту бесіду з королем...

— Нехай — сказав король Ян Казимир — нехай імена Хмельницьких возвеличуть славу народу українського, щоб Хмельницький, в поєднанню з Польщею, забезпечив йому долю на віки.

От і возвеличили! Син великого Богдана сидить у темній темниці. А за що? За те, що добрий родич, Тетеря, ця лисичка під овечою шкурою, натуркав вуха короля Яна Казимира, буцім то Юрась з митрополитом Йосифом і Григорієм Гуляницьким тихенько підносять тертого хріну унії: щоб латинські чабани не стригли українських овечок до голого тіла, а то й до овечого мяса... А овечкам боляче...

Зозуля, що кувала у лузі, підлітає до самої башти і сідає на сухий сук гіллястої осики. Юрась чує, як вона знов закувала і забуває свою молитву... Думки несуть його на Україну, де й йому колись кувала зозуля: може й ця прилетіла з далекого рідного краю, може це чиста, голубина душа його Галі...

— Хоч би чорною галочкою прилетіла вона до мене, сілаб на віконце темної темниці...

Ой, прилети, галко, ой, прилети, чорна!..

— А чи також і тепер зеленіють гаї на Україні, як і перше стелиться хрещатий барвінок, зеленіє мила рута і любисток, могили в полі з вітром розмовляють, шумлять верби в кінці греблі?...

Знов закувала зозуля.

— Зозуле, зозуле! скажи, скільки літ мені ще томитися у темній темниці?

Зозуля кує не раз, не два, не три, кує без кінця, кує мов оглашенна.

Юрась знов дивиться у своє одиноке віконце. Хоч сонечко й сіло, а темряви й не бувало — видко як у день. Та бодай його й не бачити! Сиза якась, каламутна лядська Висла несе свої каламутні води до чужого, незнайомого моря, на холодну північ. Якжеж вона не подібна до далекого, рідного Дніпра, що несе свої могутні води на теплий полудень, від Києва до Хортиці, від Хортиці до Чортомлика до Січи, де верховодить Сірко... Може він тепер з запорожцями гуляє по Чорному морю на своїх чайках, галерам і каторгам турецьким жаху завдає, бідних невольників з неволі визволяє... А тут по каламутній Віслі валкою без кінця повзуть плоти та незграбні судна мов черепахи... Краще булоб у кримській або у турецькій неволі світом нудити, брязкаючи кайданами на невольницьких ринках города Кафи чи Козлова, або на турецькій галері, ніж отце тут нудитись у темноті, сонця праведного у вічі не видаючи. Та там би може довелось побачити хоть свого брата-козака невольника, або рідну українку, „дівку-бранку" у базарі на продажі. А тут нікого, нікогісінько! І згадується йому Йоанникій Галятовський, як він розказував Юрасеви про римського поета Овидія, що увесь вік томився десь вигнанцем, далеко від рідного краю... Чи не таж доля жде й того, хто був колись батьком України?

Коли чує, щось за дверима наче ходить... десь недалечко ключі брязкають... Це не в той час, щоб там що ходило, брязкало... Знав він, що це таке: після такого брязкання в незвичайну годину нераз бачив він із свого віконця, що то виводили когось-небудь із темної темниці „горлом карати". І бачив він нераз, як під його віконцем, там де стоїть висока шибениця, гойдалось козацьке тіло, чи то гострою сокирою кому голову здіймали... Чує він і голос товаришів своїх по темній темниці, митрополита Йосифа та полковника Гуляницького... Та ще чийсь голос знайомий, а чий, не знає...

— На паль, на шибеницю? кого? за що? Боже!

Ключ вже брязкає коло його дверий.

— Господи! прийми дух мій...

А за вікном темної темниці горлиця плаче...

Двері розчинилися... Це його Юрася, мають вести на шибеницю... На порозі — „сам", той, що під шибеницею порядкує...

— Сину мій! архимандрите Гедеоне! — молись Всеблагому Богу...

Юрась занімів на місці... Послідня молитва!... „Боже! Боже! чому Ти мене покинув?"

— Молись, сину! — Він, що добув води з каменя, що вивів Ізраїля з Єгипта, апостола Петра з темниці, виводить нині з темниці душі наші.

— На кару... на смерть?

— Не на кару, сину мій, не на смерть, а на волю, на світ широкий, на Україну, на ясні зорі, на тихі води... Отсей козак Васюта Макогін пригнав гонцем від його милости, найяснішого короля нашого Яна Казимира і від пана гетьмана коронного Павла Тетері з приказом — визволити нас.

Усі — митрополит Йосиф, Юрась, полковник Гуляницький, Васюта Макогін — усі, крім ляха з ключами, падають навколішки і тихо моляться.

— Цей день, його же сотвори Господь... обнімім друг друга...

Над Юрасем нагинається Васюта Макогін. Сльози ринуть з очей його...

— Почоломкаємось, пане гетьмане, — та міцно, міцно!

XIII.

Старі люди ще за батьків і дідів наших казали: „Горе двирови, де корова розказує волови".

Так було і з нашою Україною.

За всі часи, як стояла Україна, від часів Богдана і до часів Самойловича, на Україні водились ледачі корови, котрі з дурного розуму і з сорому по своїй гидоті і нікчемности, що дня ревли на всю череду, щоб воли в нас сякі й такі, що пускати їх у череду треба з опаскою, а то заведуть і череду й чередку у такі нетри, що й москаль їх звідтам не вижене...

І от таких волів налигали кріпкими московськими налигачами і заганяли у стайню, а деяких, про котрих корови-ледащиці вже дуже погано ревли, московські купці й на заріз заганяли...

(Дальше буде).

Тиждень Війни

(Виготовлено Бюром Урядових Звітів, перекладено та розповсюднено Загальною Радою Американської Єдности).

Адміністратор Цін Гендерсон подав до преси, що коли встановлені ціни затримаються на наступних 20 місяців, воєнні видатки коштуватимуть на $62 біліони менше, ніж вони коштувалиб, колиб ціни зростали як протягом минулого року. Він казав, що заощадження на самій сталі в наслідок встановлення цін виносить $161 міліон за 1941. рік.

Одначе, потрібно уділювати субсидії аби підтримати ціни на рівні цін в березні, щоб не терпіли споживачі і крамарі. Але є ще частини протиінфляційної програми президента, де до тепер не переведено контролі, а саме: ціни на фармерські продукти, установлення заробітних платень та зменшення загрози інфляції через опадаткування.

Приблизно 2,000,000 до 2,500,000 осіб можуть помагати в контролі цін та пайкуванню, хоч мало з них будуть мати право примушувати виконувати розпорядження. Гендерсон казав, що він може перебрати частину персоналу Даблю-Пі-Ей для встановлення агенцій Бюра Адміністрації Цін в стейтах і дистриктах. Це можливо зогляду на те, що все більше людей, які діставали допомогу, тепер ідуть на працю і великого персоналу не треба.

Департамент праці подає, що кошти прожитку у великих містах впали на одну десяту відсотка від 15. травня до 2. червня. Це є перше зменшення коштів прожитку від листопаду 1940. Ціни на одяг, домашню обстановку, чинші зменшилися, але ціни на харчі далі зростають. Гуртові ціни на майже 900 предметів впали на 0.3 відсотка протягом тижня, до 13. червня, але вони все ще є на 13.5 відсотка вищими від цін минулого року.

Воєнна Людська Сила.

Комісія Розпреділення Людської Сили подає, що для армії на кінець 1943. року треба від 6,000,000 до 7,000,000 осіб; 20,000,000 робітників потребуватиме воєнна індустрія і транспортація на 1944. рік; 12,000,000 буде треба для жнив в 1943 р. Президентський Комітет Справедливого Принятя на Працю повідомляє, що вступ до гай-скул в 1944. році може бути зменшений на 40 до 50 відсотків, до каледжів від 70 до 80 відсотків і половина шкіл в країні можуть бути закриті зогляду на зріст потреби у воєнних робітниках.

Президент підписав закон про уділення додаткових 9 і пів міліона долярів на фінансування коштів вишколу воєнних робітників. Поборовий уряд подає до відома, що скоро будуть розіслані листи з питаннями про професію реєстрантам від 45 до 65 літ. Вони будуть використані для вишукання професіоналістів, вчених та досвідчених робітників. Рада Воєнної Продукції подає, що робітники деревляного промислу на західнім побережжі можуть дістати тимчасові увільнення від військової служби. Секретар хліборобства Викард казав, що проблема фармерських робітників може бути розвязана, коли уряд платитиме видатки транспортації, як частину воєнної програми, або коли фармери згуртуються для спільного оплачення подорожі потрібних їм робітників. Залізниці вже погодились зменшити оплату за подорож мандрівних фармерських робітників.

Транспортація Троками.

Бюро Оборонної Транспортації встановило Корпус Збереження Троків, аби змобілізувати 5 міліонів троків, що є в країні, — найбільше троків в світі — для більш успішної воєнної служби. Бюро ширить поміж троковими шоферами, фірмами, продавцями трокових частин та власниками гаражів інформації для „забезпечення сталої, неперервної доставки воєнних матеріялів і річей необхідних для цивільного життя". Всіх закликається до повної співпраці.

Ґума й Нафта.

Палата репрезентантів ухвалила та відіслала до сенату законопроєкт про уділення 93 міліонів долярів на: закінчення каналу для баржів від Ст. Джон Ривер, Фла., до Порт Інґлис, Фла.; на нафтопровод від Порт Ст. Джов, Фла., до Джексонвил, Фла.; на поширення існуючого міжберегового водного шляху Мексиканської Затоки від Ст. Маркс Ривер, Фла., до Корпс Кристі, Тексас, і продовження його до Бравнвил, Тексас, та на проведення нафтопроводу з нафтових піль в Тинсвіл, Місс., до Чарлстон, С. К., та Савана, Дж.

Рада Воєнної Продукції заявил, що американські хеміки удосконалили процес виброблення з нафти авіяційної та необхідних річевин для синтетичної ґуми. Злучені Держави підписали угоду з РРепубликою Порто Ріка, згідно з якою американський уряд купуватиме цілу продукцію ґуми в Порто Ріка на протязі пять років і буде помагати розвиткові ґумових джерел там. Департамент пошти наказав поштовим доставцям аби в кожний спосіб помагали кампанії по збиранні старої ґуми і доставки її до збирочних центрів з домів і фармів.

Ленд-ліз.

Президент подав до відома конґресу, що допомога по ленд-ліз в 1942. році, до кінця травня, загально виносить 4 і пів біліона долярів товарами і послугами, це є 12 відсотків нашого цілого воєнного зусилля. Президент казав, що ленд-ліз спирається тепер на основі обміну. Департамент хліборобства подає, що в травні було куплено фармерських продуктів на суму $154 міліонів для ленд-ліз, друга найвища сума з часу, як розпочато ленд-ліз в березні 1941. року. За 14 з половиною місяців, по кінець травня, для ленд-ліз куплено фармерських продуктів на суму $1,225 міліонів. Бельгія і Злучені Держави підписали угоду про ленд-ліз.

Збройні Сили.

Президент підписав закон про підвишку платні членам збройних частин від 1. червня. Найменша платня $50 місячно. Це перше загальне підвищення платні за 20 літ. Конґрес закінчив справу закону про фінансову допомогу родинам вояків перших чотирох ранґ та управнив увільнення одружених мужчин з домашніми звязками. Сенат ухвалив та відіслав до палати репрезентантів законопроєкт про призначення воякам, які вступили на службу після закону про військову службу, асекурації в $5,000 на випадок поранення або хороби, здобутих під час виконання обовязку.

Департамент війни наказав, що „ніхто з військового персоналу, що є на службі тепер в якій небудь чужій країні або посілостях, не може одружитись без дозволу командуючого військовими частинами Злучених Держав, що находяться в тій країні або посілости".

Палата репрезентантів ухвалила та відіслала до сенату законопроєкт про уділення $8 і пів біліона для фльоти на придбання кораблів-летищ в 500,000 тон, кружляків в 500,000тон та нищителів і їх охороців в 900,000. Президент підписав закон, що дозволяє фльоті збільшити число повітряних бальонів з 48 до 72.

Воєнний Франт.

З Білого Дому подають, що премієр міністрів Британії, Чорчил і президент Рузвелт мають наради у Вашинґтоні про „війну, її провадження та перемогу".

Команда Західної Оборони донесла, що один підводний човен, правдоподібно японський, 21. червня, вистрілив 6 чи 9 ґранат на пісчаний берег в Ореґон, коло Асторії. Це була друга атака за 24 годин на західне побережжя Північної Америки. Раніше ґранати впали в Іствав Пойнт, на острові Ванкувер. Фльота подає, що два кораблі, про які було донесено, що вони затоплені підводним човном коло берегів Вирджінії, в дійсности були затоплені ворожими мінами. Це перший випадок з ворожими мінами в Американських водах за цеї війни.

Фльота повідомляє, що американські повітряні частини провадили атаки на острів Киска, з ґрупи Алевтських островів, де ворожі „шатра та менші тимчасові споруджения були помічені." Мала сила японських кораблів в порті була бомбардована військовими літаками. Поцілено один кружляк та затоплено один транспорт. Раніше американські бомбовики затопили ворожий кружляк, ушкодили корабель-летище, три кружляки, одного нищителя, один транспорт та збили чотири ворожих літаків. На австралійському північно-східньому фронті союзники втратили 11 літаків, тоді як японських збито ф та багато знищено на землі. Американські бомбовики з Африканських баз нанесли чимало прямих поцілень на два італійських кораблів та підстрілили один німецький літак. Всі американські літаки повернулись до своїх баз. Протягом тижня 16 союзних торговельних кораблів було затоплено, з них вісім зареєстрованих в Злучених Державах.

(„Тиждень Війни" підсумовує інформації, взяті з урядових джерел про важні події тижня до понеділка, 22. червня).

В. Змієнко.

ПОЗИТИВНІ Й НЕҐАТИВНІ СТОРІНКИ ОТАМАНІЇ

(Докінчення)

Українські повстанці та донські і кубанські.

Часто закидають отаманам, що вони не поступали так, як повстанці — донські та кубанські, які повстаючи, лучилися в сотні, полки, а потім на приказ Військового Отамана зводилися в дивізії і навіть корпуси. Кажуть, що колиб усі отамани на Україні так лучилися, то Армія УНР вже на початку 1919 р. могла була викинути ворогів поза границі України. Всі ці закиди належать до сфери побожних бажань і мають наскрізь теоретичний характер, бо поминають основний момент: уклад життя кавказьких козаків та корінного українського населення. Козаки мали у своїх станицях змілітаризований уклад життя, мали військово-адміністраційну самоуправу, цілі їх покоління відбували військову службу в одному чи двох тих самих **козачих** полках. Повстаючи, вони збиралися в сотні, дивізіони, творили **свої давні** полки, в яких старі підстаршини мали авторитет військовий, насилений ще родовим та станичним. Мали вони вповнені від дитинства та з роду в рід почуття доцільности дисципліни. До тогож знали один одного і з військової служби і як земляки-станичники, мали під рукою підстаршинський командний склад, а часом навіть і старшинський. Мали військову рутину, військового духа й військові прикмети.

Зовсім інакше виглядав уклад життя українського населення після 200 літньої праці москалів над деформацією його духових питоменностей. Військова служба в царській армії під національним оглядом була **чужою** школою, куди „погнали" і яка калічила навіть його мову; в неї він не мав „своїх" частин, після перебування в неї інколи він зовсім русифікувався. І цьому населенню більш зрозумілі були соціяльні вимоги від національних, а пробуджена в час революції свідомість не була ще настільки міцною, щоб перекреслювати межі волости чи в найліпшому випадку — повіту. Пірвати цю масу до зброї можна було лише гаслами соціяльними під національним сосом і то на короткий час, а скермувати найбільше проти повітового міста і звідки йшли всі скорпіони на село у вигляді податків, реквізицій і т. п., та проти тих військових відділів, що безпосередньо реквірували, бешкетували та арештували.

Тому то військова орґанізація отаманів мала своєрідний характер. Назагал беручи вона складалася з отамана зі штабом, і кадри, до якої належали найбільш войовничі свідомі та вільні від праці елементи. Часто-густо цей відділ мав свою сховинку в лісах чи багнах розкинувши розвідчу сітку по цілій окрузі. Решта населення займалася своїми щоденними справами аж до часу небезпеки, коли все воно або частина скликалось на місце збірки, озброювалось, спішно ділилось на сотні, курені чи навіть полки, яких командирами ставали люди з отаманської кадри і йшло на відсіч чи в наскок на ворога. Після переведеної операції, знищивши ворога або викинувши його поза границі своєї округи, це імпровізоване військо знову розходилося. Лише після кількох успішних операцій народжувалося почуття „нашої" сотні, „нашого" куреня. Тільки тоді отаман авансував зі становища ватажка юрби на щабель командира частини чи навіть одиниці, зложеної з кількох родів зброї. Але таких випадків було мало.

У районах, охоплених орґанізацією Вільного Козацтва, як на Звенигородщині, Черкащині, почасти на Єлисаветщині, як рівнож у Зеленого, ця орґанізація виглядала трохи краще, але назагал можна її окреслити як початкову військово-міліційну систему, пристосовану до оборони своєї округи.

І не дивниця, що отамани, зорґанізувавши оборону даної округи, залишався в ній, вичікуючи підходу Армії УНР, бо як свідчать факти, кидаючи свою округу та залишаючи її без оборони, він втрачав на своє значіння проводиря і наражався на дезерцію своїх підлеглих, яких національна свідомість ще не виходила поза оборону власних хат.

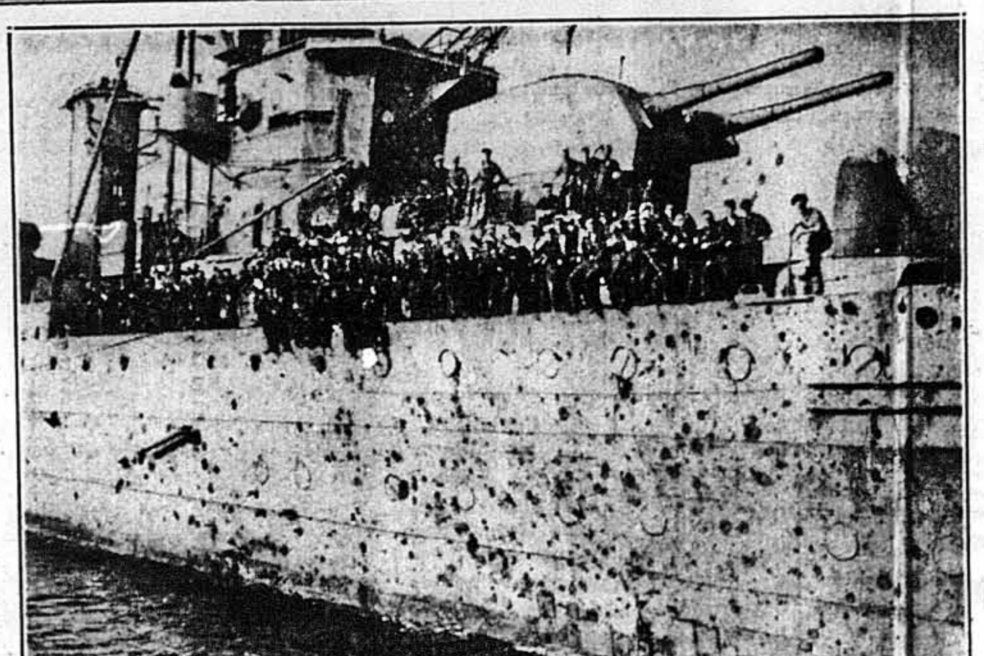
І коли всетаки український нарід виявив таку подиву гідну войовничість в обороні своїх прав і землі, то це треба приписати тому підсвідомому, що він одідичів від прадідів та ось тим отаманам — енерґійним, відважним одиницям, які його будили, орґанізували та провадили до бою.

Проминаюче явище отаманія.

Укінці 1918 і в першу половину 1919 р. багато було на Україні самозванчих отаманів, але постепенно якось вони щезали: одні ввійшли в рямки реґулярної військової боротьби, інші загинули. І вже в 1921 і 22. рр., коли армія УНР опинилася за кордонами батьківщини, всі отамани самостійно провадять боротьбу з окупантами та своїми зрадниками.

Отже, коли слушний є строгий осуд таких отаманів як Махно, Григоріїв, Вожко, Волох, що або зраджували ідею національного визволення для особистих амбіцій, або для соціяльних доктрин, чи своїми сепаратними виступами руйнували молодий орґанізм Армії УНР. — остільки теж мусимо шанувати тих отаманів - патріотів, які в імя незалежности України виконували помічну ролю для армії.

Вони були самородниками, висувальцями українського народу, виявом його живлової сили, і коли робили помилки, то не зраджували своєї нації та накладали головою у боях з ворогом нації.

ПОПЕРЧЕНИЙ ГОРНЕЦЬ. — Так і називають британські моряки цей британський боєвий корабель „Пенелоті" за його боєві признаки, якими він укритий на знак боїв, через котрі він перейшов по дорозі з Мальти до Англії. Деякі діри залішені дерев'яними кілками.

В АВСТРАЛІЇ НЕЗАДОВОЛЕНІ З ПЕВНИХ ЗАЯВ.

МЕЛБОРН. — В Австраї незадоволені з заяви американського представника „ліз-ленд" Васермана, який сказав, що Австралія вже незадовго буде з мілітарного боку самовистарчальна і зможе засобитись навіть для офензивних цілей всіма продуктами. Це зовсім невідповідає правді, кажуть австралійські кола і далі домагаються з Америки всякої помочі.

БРАЗИЛІЙСЬКІ ДІЯМЕНТИ ВАЖНОЮ ДОПОМОГОЮ В ВОЄННІЙ ПРОДУКЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Злучені Держави є найбільшим споживачем бразилійських діяментів. Коло 300,000 каратів уживається річно до шліфування делікатних сочок для телескопів, летничих камер, інструментів для вишукування віддалі й тим подібних необхідних у війні причандалів. Колись ці діяменти приходили сюди з південної Африки; коли війна утруднила доставу їх через Атлянтик, Бразилія стала головним доставцем торговельного діяменту.

Спомин про Миколу Сироїдова

Дня 15. червня ц. р. помер в едмонтонськім шпиталі Микола Сироїдів, заслужений працівник пера на народній ниві, на американськім континенті. Покійний родився 3. квітня 1880. року в Сідлиськах, Люблинської округи; походив зі священичої родини. Діточі літа провів на Холмщині, в місточку Біла, де його батько Яків мав парохію. Опісля його батька перенесено церковною владою на парохію до Поморян в золочівському повіті, в Галичині.

Середню освіту покінчив покійний в золочівській ґімназії, а на університет ходив у Львові. Та не довелось йому покінчити університетські студії з причини студентських розрухів. В 1907. році він виїхав на дальші студії до Кракова, а опісля на університет до Відня. Там його захопила військова служба в австрійській армії, де повнив її в ранзі офіцира в місці Констанца коло Баденського озера. Вийшовши з війська, повернув знова до Галичини, щоб одержати державну службу. Тогож самого року, як відбувались в Галичині вибори до сойму, українські діячі поставились з рішучим домаганням за належне право на своїй землі. В тім ділі був замішаний також покійний Микола. З того приводу арештовано було багато українців; те саме грозило й Покійному. Не чекаючи на австрійську тюрму, виїзджає до Америки.

Скидаючись на чужині від 1908. року, проживав Покійний в не дуже сприявних обставинах. Шукаючи за куском хліба приїхав до Канади, де дістав працю, як співробітник „Канадійського Українця", а опісля „Канадійського Фармара". В міжчасі він побирав в Канаді вищу освіту і вже в роках 1916—1918, здобув цертифікати на право учителювання в манітобських шкільних округах, а саме: Стовні Гил, Фелсендорф та в Збручі.

В пізніших роках Покійний знова виїзджає в Америку, де займає становище співробітника українського щоденника „Свобода", у Джерзі Сити. Немаючи американського горожанства, вертає до Канади, бо тут вже набув горожанство попередно. По короткім побуті в Вініпеґу, виїздить до Едмонтону, де осідається на стало та працює як журналіст, дописуючи до різних українських часописей.

Він належав до таких журналістів, що не шукали слави. Писав солідно, обдумано. Як пристало на доброго редактора, студіював, стежив за літературними новинками; хоч нераз дуже річево писав, ніколи не підписував своє імя під своєю працею. Не любив розголосу. Був людиною незвичайно скромною, чесною та щирою. В Едмонтоні приходилось йому переживати гіркі хвилі, однак ніколи не нарікав на нікого. Він працював все для ідеї, для свого народу, для добра і правди, але не хотів, щоби хтось про це знав.

Після трохмісячної недуги серця, на яку пролежав в едмонтонськім шпиталі, Покійний помер, не залишивши жадної рідні, бо був самітний, крім стриєчного брата, в особі п. В. Сироїдова зі Спаден, Алта.

Його похорон відбувся в четвер, 18. червня, з греко-кат. церкви на едмонтонське кладовище. Похорон відправив о. Каменецький. Останню прислугу віддали Покійному едмонтонські громадяни. Спи дорогий Друже, хай канадійська земля буде Тобі легкою!

О. Ц.

КИТАЙЦІ РОЗГРОМИЛИ ЯПОНЦІВ.

ЧУНКІНҐ. — Китайський уряд, який дотепер не скривав своїх невдач, подав до відома, що китайська армія в провінції Гонан, завдала японській армії розстороцуючий удар. Дотепер японці втратили в убитих поверх десять тисяч війська. Решта їхньої армії в переполосі розбіглась. Китайці відзискали чимало зо своєї втраченої території.

СМЕРТЬ ВИНАХІДНИКА.

У Ст. Пітерсберґу, в Флориді, помер Сер Чарлз Рос, відомий винахідник машинового крісу його імені, що його загально вживали в минулу війну в канадійській піхоті. Був теж звісний як один з найбільших земельних власників у Британській Імперії; в одній Шкотляндії мав 356,000 акрів землі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Надзвичайні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться в пятницю, 3. липня в годині 6. вечір, в У. Н. Домі, Камберланд Гил. Обовязком усіх членів є прийти на означиней час, бо маємо важні справи до полагодження. — Я. Ясінськ, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Чекас, секр.

У СВІТІ ПОВНО ДИВ

Мій син дістав недавно на іменини залізничку. Це забавка — звичайно маленька, з рейками й „вайхами" та двірцем. Очевидно, втіхи для нього і для нас, що мусимо з ним бавитись — чимало. Та найбільше втіхи й забави з лискучої, рухливої залізнички мала наша — кітка. Поруч мого сина, вона — його приятель — мусіла теж її негайно оглянути й не найшла в ній нічого гідного уваги. Мистецька забавка була для неї байдужа. Але це було доти, поки залізничка стояла. Що тільки ми залучили електричну струю й перший поїзд з гуком погнався по рейках, сталося диво: це вже було щось рухоме, ніби живе, і кітка моментально найшлася біля тору. Правда, й тепер вона переконалася швидко, що те, що ворушилося — не було ні живе, ні гідне ловів. Правда: не спускала поїзду з ока, чатувала. І прийшло найцікавіше. Льокомотива — навіть у забаві — мусить чейже набрати води й вугілля. І ось що тільки маціцька, відчеплена льокомотива — задовга з мізинець — рухнула сама до „гайцу", коли гоп! — одним звинним скоком кітка знайшлася над нею і вже держала її у своїх гострих кігтях. „Кітка гадає, що льокомотива — це миш!" — крикнув син. І справді, це була сама основа проблеми. Щось мертве, нерухоме не заторкувало кітку; щось інше з вигляду, чого вона не знала, але не чіпала ближче; щойно коли це невідоме їй стало подібне до тварин, на які вона полює, та ще й заворушилося, хижак, що десь там на дні кітки дрімав, не міг видержати й моментально послідував напад.

Вже цей буденний приклад вчить нас, що кожна тварина має, так би мовити, свій власний світ, на який вона наставлена. Все, що лежить поза цим світом, не цікавить її, не доходить до її відома...

Це мусить бути молочний квас...

На проблему, що її оце ми заторкнули, находимо у світі природи безліч доказів. Кілька найяркіших з них хочу оце подати.

Зайдім ступнями життя і його розвою глибоко вниз і задержімся коло **кліща.** Це маціцький насікомий, що чатує, вчепившись гілок дерев і кущів. Життя цієї глухої і сліпої тваринки жахливо нуждение, а проте воно — велика загадка. Дуже точні й пильні досліди виявили, що кліща жене на гілки якийсь змисл світла. Десь, у якомусь місці шкіра його реаґує на світло і спонукує тварину драпатися на „найвищу варту". Там сидить кліщ і чатує так довго, поки попід нього не проходить людина чи тварина; тоді він спадає, вишукує собі можливо найменш обросле волоссям місце на своїй жертві, вверчується поза голову в її шкіру й поволі впомповує в себе кров. Це є єдина їда в житті кліща. Нассавшись, йому не залишається нічого, як опасти на землю, витворити яєчка, зложити їх — і згинути.

Щож виказали досліди над цим наївним ланцюгом фактів? Незвичайні, дивні речі.

Перш за все треба було відповісти на питання, як може кліщ вичути хвилину, коли попід нього переходить людина чи тварина, на яку він мусить опасти? І устійнено, що у кліща вичуває це змисл нюху й то специфічний змисл. Це кровожадне насіκоме може сприймати тільки один-єдиний запах і то запах молочного квасу, що завжди находиться в поті людей і тварин. Цей запах ніби дає йому сиґнал: „пади!" Всі інші запахи сліпий і глухий кліщ сприймати не в силі, найсильніші пахощі, різкий задух амоняку, отруйних ґазів та димних свічок для нього просто не існує. Він може сприйняти „до відома" тільки й виключно молочний квас, бо й смаку не має кліщ теж. Проби зі штучними шкірами й болонами, наповненими ріжними речовинами, виказали, що кліщ віддається в них і пє їх таксамо, як і кров, якщо тільки вони мають її температуру. Ось-так увесь світ кліща, що його він „приймає до відома", складається з трошки світла, запаху молочного квасу й відчування речовин, що мають температуру крови. Нуждений, дуже жалюгідний світ!

Кохання через голосник.

На які ґротески дозволяє собі природа зі своїми творами, це виказала щойно модерна техніка своїми тендітними інструментами. Напр. у свій час був відомий такий досвід: Перед мікрофон поставили польного коника, що грав собі найсвобідніше. В далекій від нього віддалі, в іншім будинку, голосник передавав цей його концерт, а поруч голосника на столі находився під ущільненим кльошем теж „закоханий" самчик, польний коник, якого було добре видно, але якого привабливої для самичок музики не було чути. Потім на стіл впущено кільдесять самичок. Вони бачили добре самчика, що самотньо грав під кльошем, але це не робило на них найменшого враження — і всі посунули до голосника, що заголосно й шорстко передавав „любовну пісню" тамтого. Чому? А тому, що вид самчика не робив на них ніякого враження, що самички польного коника йдуть тільки за „вухом", дарма, що воно їх в цім досвіді жорстоко оманювало. Побачене у світі польного коника має маціцьку, може й ніяку вартість...

КОРОЛЬ ПРОМОВЛЯЄ ДО КОНҐРЕСУ. — Петро Другий, король Югославії, виголосив до конґресу коротк промову, в котрій запевняв, що його уряд буде шанувати чотири свободи, що їх свого часу проголосив президент Рузвелт у своїй промові до конґресу. На світлині: король промовляє, в предсідник („спікер") палати репрезентантів Сем Рейберн стоїть коло нього. Члени палати влаштували молодому королеві овацію.

Інжинір хемії дождьжаниця.

„Який малий, нуждений і обмежений мусить бути хробак, коли він думає" — сказав колись Буш. Чи правда це — устійнім самі. Оце в сонящний день викопали ми в городі дождьжаницю. Є ми й вона, людина і хробак, в тім самім городі, в тім самім оточенні. Сонячного світла така дождьжаниця не бачить, бо як підземна тварина, вона майже зовсім сліпа. А проте якесь відчування світла шкірою мусить у неї бути, бути може, відчування прикрого тепла й висихання. І ось так те саме явище, що в нас людей викликує приємне враження тепла, є для дождьжаниці сиґналом алярму. Цей сиґнал: „світло на мені!" означає для неї найвищу небезпеку: висохнути, або бути схопленим птицею. І вона рятується, моментально намагаючись ввертітись у землю. Але йдім далі: пару сухих листків, що лежать на землі, це для нас ніщо незвичайне, в нашім „світі" — це дурниця. Для дождьжаниці це дорогоцінність, може щось найкраще, що вона може зустріти на своїй скромній життєвій дорозі. Відповідно до цього, має дождьжаниця „відомости" про ці листки такі, про які нам і не снилося. От бере вона такий листок за кінчик і тягне у свою печерку: на їжу і сховронище. Ба, але як сліпа тварина знає, що це листок? Геніяльні досліди розгадали й цю загадку: дождьжаниці давали листки, зроблені з ріжних можливих матеріялів і вона не чіпала ніякого. Все змінилося, коли ці штучні листки обсипано порошком з сухого листя, — дождьжаниця тягнула їх у свою „хату". Цим доказано: бідна, сліпа дождьжаниця є мистцем-хеміком, яка відразу може хемічно устійнити те, що людині ледви можливо зробити при допомозі всього її наукового приладдя!...

Недосконала людина.

Згідно з усім вгорі сказаним ясно, що й ми відчуваємо і приймаємо світ якось однобічно, неповно, точніше кажучи — тільки частинно і що є світи, тобто форми явищ, на які ми сліпі і глухі, як дождьжаниця на затьму сонця, чи їжак на симфонічний концерт. Маємо на це, зрештою, навіть конкретні докази: от хочби інфрачервоні й інфрафіолетні проміння, на які сліпі наші очі, хочби хвилі етеру, що їх не чуємо вухом. Без фотоплівки й радіоапарату не зналиб ми ні про перші, ні про другі нічого. И отак виростає проти нас несамовите питання: Який є обсяг того світу, що його ми, дарма, що маємо радіо- й фотоапарати, спектро- й телескопи, не всилі покищо сприйняти і схопити? Як виглядає насправді світ? Невже ми врешті-решт, хоч і незвичайно озброєні технікою, все таки „дождьжаниці" й відчуваємо, сприймаємо і знаємо тільки частину того, що є?

Ніхто не може нам дати на це питання відповіди...

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

✝

Дня 11. червня 1942 помер у Northville, Mich.,

МИКОЛА МАТРАЛЬ,

член Бр. св. О. Николая, від. 175 У. Н. Союзу в Дітройт, Міш.

Похорон відбувся з дому жалоби до українсько гр.-катол. церкви. По похоронних відправах тіло Покійного відправлено на вічний спочинок на цвинтар Mt. Oliot.

Покійний полишив пятеро дорослих дітей.

Хай вільна земля Вашингтона буде Йому легкою!

В. Бартош, секр.

✝

Дня 12. червня 1942 помер у 54. році життя

ЛУКА ГАРМАТЮК,

член Тов. св. Петра й Павла, від. 58. У. Н. Союзу в Ютика, Н. Й.

Покійний був членом У. Н. Союзу 25 літ і завсіди працював для добра Товариства.

Полишив у смутку жену Юстину і трьох синів: Василя, Володимира й Миколу. Микола є при війську. Сестру Юлію Кіман і двоє внуків.

Похорон відбувся в понеділок, 15. червня, з дому жалоби до української прав. церкви, а опісля на цвинтар св. Петра й Павла.

Хай прибрана земля Вашингтона буде Йому легкою і вічним спочинком!

Михайло Дановяк, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШИКАГО, ІЛЛ. — Піврічні збори Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301., відбудуться в неділю, 5. липня, зараз по Сл. Божій, у парохіяльній салі, 1944 В. Ірі вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори. Уряд і контрольна комісія здадуть піврічні звіти. Тому кожний член повинен бути приявний. Маємо теж інші дуже важні справи до рішення, як пікнік, справа члена, що стратив ноги та справа відділових урядників. Ці всі справи мають рішити члени, а не урядники. — За уряд: А. Семчук, предс.; К. Гавлічинський, кас.; М. Горний, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59., повідомляє всіх своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 5. липня, в галі церковній, 34 Бік ул., в год. 3. пополудні. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо контрольна комісія здасть справоздання за минулий піврік. Тих членів, котрих діти не вписані до У. Н. Союзу, просимо вписати, а не давати до чужих організацій. Секретар вам якслід пояснить, які користи ваші діти матимуть з обезпечення в Союзі. Тому не відкладайте цеї справи на пізніше. Платіть свої вкладки кожного місяця і приходіть всі на час, щоб можна як найскорше збори перевести. — За уряд: Н. Варій, предс.; М. Шиманський, кас.; М. Гилькевич, секр.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64., відбудуться в суботу, 4. липня, в годині 7. ввечір, 435 Мейн ул., у St. Boniface Hall. Просимо всіх членів прийти на збори, бо будуть важні справи. — Семен Дворецький, предс.; Сергій Вінярський, кас.; Іван Бурнас, секр.; Стефан Сасовський, рек. секр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей бланкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо він є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи".

Число відділу ______

Імя й назвище ______

Стара адреса ______

Нова адреса ______

Пошта ______

ТАРЗАН ч. 591. Боротьба в морі.

З темноти виплинув ще один пірат, який теж прямував до пливаючої щогли. А ця щогла могла вдержати на поверхні лише одного чоловіка.

Скоро оба топельники почали боротись за цей кусок дерева, який для них був останнім рятунком. Пірат цілою силою вдарив Вилієна.

Вилієно відскочив від щогли і пірнув під воду... Тарзан, постоявши хвилину на потапаючім кораблі, зіскочив з нього і поплив.

Одна його робота була скінчена. Але він відразу скупчив свої думки на другій роботі. Тепер він мав відшукати на морі дарабу з його приятелями.